

Karibuni I

Chovné zařízení pro slony

VašeZooZlín

Sloni afričtí v Zoo Zlín

Historie chovu afrických slonů v zlínské zoo odstartovala v roce 2000. V tomto roce přišel tehdejší ředitel zoo, Mgr. Ivo Klika, s nápadem vybudovat na místě bývalého výběhu pro velbloudy expozici pro největší suchozemské savce. Pavilon ve tvaru domorodé chýše byl vybudován během dvou let. Jednalo se o největší investici v historii zoo.

Téměř rok však návštěvníci mohli obdivovat budovu jen zvenčí. Nová expozice totiž byla původně určena pro slony indické, které se ovšem nepodařilo získat. V pavilonu tak díky shodě náhod nakonec skončili afričtí příbuzní. Trojici slonic získala Zoo Zlín 12. dubna 2003. Kali, Zola a Ulu přicestovaly přímo z Afriky, konkrétně z Krügerova národního parku v Jihoafrické republice. Jejich věk se odhadoval v rozpětí 4 až 6 let.

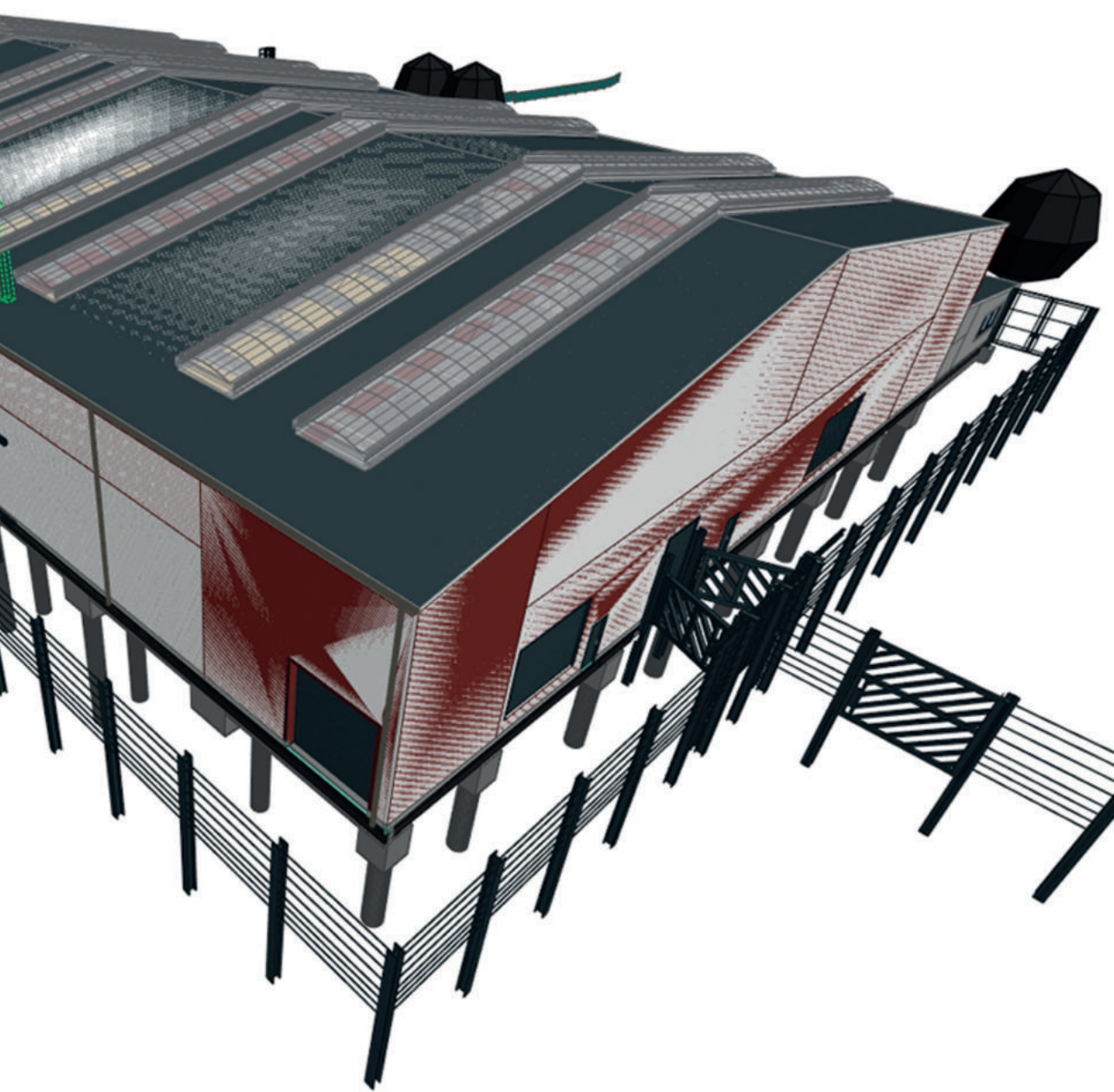
Zatímco při příchodu byly slonice věkem ještě mláďata, která měřila na výšku 150 cm, dnes se jedná o dospělé jedince měřící 3 metry a vážící 3 tuny. Při plánování tehdejšího pavilonu nebylo počítáno s umístěním samce. Dnes už je to nutnost.

Bez změny by chov slonů ve Zlíně skončil

Kdyby Zoo Zlín nepřistoupila k vybudování slonince s možností odchovu mláďat, tak by o slony africké přišla. Takto vzácný druh musí být podle podmínek Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií zařazen do programu reprodukce a musí umožňovat chov minimálně 2 samců.

Slonice se proto budou stěhovat do nového. Už od roku 2019 mají k dispozici zhruba tříhektarový výběh, v němž jsou velmi spokojené. Výstavba chovného zařízení a dalších výběhů, které bude součástí projektu Karibuni, začala v červenci roku 2021. Dokončena by měla být na konci roku 2022 a do budoucna umožní chov až 10 slonů. Společné vnitřní ustájení pro slony bude patřit mezi tři největší zařízení svého druhu v rámci světových zoo. Vznikne na ploše 3 600 metrů čtverečních, z nichž většinu zabere hala se sedlovou střechou, v níž budou světlíky. Uvnitř bude společná stáj i jednotlivé stáje a boxy. Součástí bude zázemí a prostory pro návštěvníky. Celková rozloha venkovních výběhů slonů dosáhne plochy 6,5 hektaru.

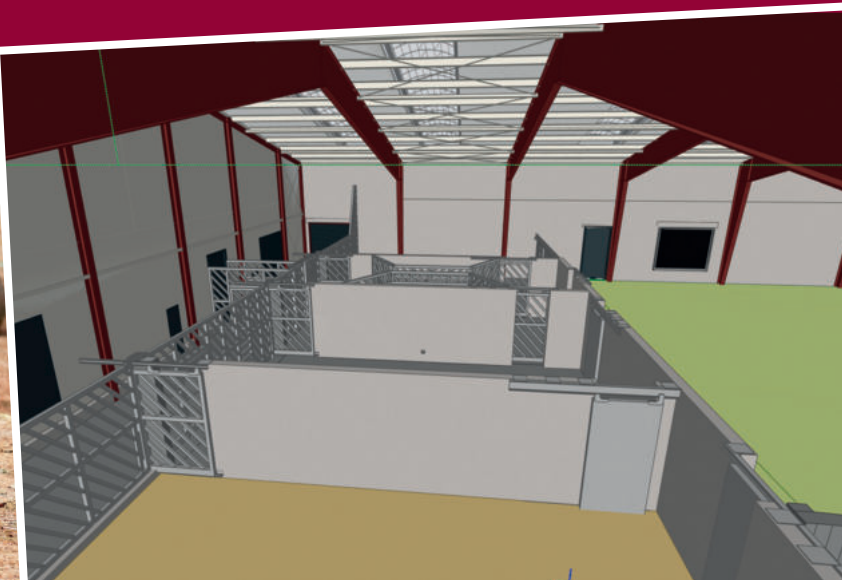

Unikátní stavba

Architektonicky je objekt chovného zařízení pro slony pojat jako jednoduchá halová stavba se sedlovou střechou s orientací hřebene v severozápadním a jihovýchodním směru. Pro stěnové a střešní konstrukce je využíváno moderní technologie stěnového a střešního opláštění z PUR panelů.

Barevnost fasád je převážně tmavá červená v kombinaci s šedou částí opláštění hlavní haly a šedou omítkou přístavků v severní části objektu. Střešní plášť je členěn střešními pásovými obloukovými světlíky z polykarbonátu, které v kombinaci s rozměrnými otvorovými výplněmi ve fasádě zajišťují dostatečný přísun denního světla a odvětrání objektu. Hlavní hmotu objektu doplňuje při severovýchodní fasádě dvojice nízkých částí objektu s pultovou střechou sloužících jako zázemí personálu a návštěvníků zařízení. Tyto části budou omítané s omítkou v šedé barvě. Hlavní hmotu objektu se rozkládá na půdoryse obdélníku s délkami stran 70,69 metrů v severozápadním a jihovýchodním směru a 45,45 metrů v severovýchodním a jihozápadním směru. Nízké části objektu při severovýchodní straně objektu mají šířku 10,0 metrů.

Parametry objektu

Výška objektu v hřebeni je 14 metrů.

Přístavby mají maximální výšku 4,7 metrů.

Vnitřní pavilon slonů

Zastavěná plocha:	3 686 m ²
Obestavěný prostor celkem:	cca 38 531 m ³
Hrubá užitná podlažní plocha:	3 468 m ²
Maximální výška stavby:	14 m
Předpokládaný počet slonů:	8 - 10
Předpokládaný počet zaměstnanců:	5
Stáj pro stádo plocha: <i>pískový povrch</i>	2 000 m ²
2x stáj pro samce:	plochy 140 a 150 m ²
1x porodnice	172m ²
Návštěvnické zázemí	150m ²

Venkovní výběhy

Výběh A:	4 000 m ²
Výběh B:	24 000 m ²
Výběh C:	3 600 m ²
Rotační výběh:	33 600 m ²

Parterové úpravy

Počet parkovacích míst celkem:	11
Počet parkovacích míst u objektu:	6

Energokoridor

Celková délka:	485 m
----------------	-------

Sloni na prvním místě

Retenční nádrže

Dešťové vody ze střech objektů a zpevněných ploch budou v maximální míře využívány na provozní potřeby a zálivku zeleně. K tomuto účelu jsou navrženy venkovní akumulční nádrže, do kterých budou svedeny vody z objektu vnitřního pavilonu slonů a hnojiště.

Nádrž AN1 objem nádrže je navržen $V=200 \text{ m}^3$. Nádrž AN2 objem nádrže je navržen $V=90 \text{ m}^3$.

Nový pavilon slonů nejspíš nebude z hlediska jednotlivých pohledových detailů působit v porovnání s původní stavbou tak propracovaně, ale podmínky budou mít zvířata nesrovnatelně lepší. V hlavním výběhu vnitřní části už nebude tvrdá betonová podlaha, ale písek navezený ve vrstvě vysoké víc než 1 metr. Kromě střešních oken zajišťujících přirozené denní světlo budou okna umístěna i na některých bočních stěnách tak, aby sloni mohli vnímat podněty z okolí stavby. Každodenní program pak bude účinně rozrušovat kombinace několika automatů na krmení, které budou uvolňovat potravu pro zvířata v náhodných intervalech.

První afričák!

6. června roku 2021 se ve zlínské zoo narodilo historicky první mládě slona afrického v České republice. Cesta k malému slůněti nebyla vůbec jednoduchá. Především proto, že sloní skupinu tvoří jen samice. Jedinou možností jak je oplodnit, byla umělá inseminace. Aby k ní mohlo dojít, musela zvířata projít téměř dvouletým výcvikem. Jeho cílem byla dokonalá spolupráce s chovateli, která umožnila absolvovat náročný zákrok prováděný mezinárodním týmem odborníků. Hned první pokus, který podstoupila samice Zola 29. září 2016, byl úspěšný. Březost probíhala bez problémů, ovšem dokonalý happyend se nekonal. Po 21 měsících se 1. července 2018 narodilo mrtvé mládě. I když v celé zoo zavládl smutek, průběh březosti i samotného porodu, který probíhal bez zásahu chovatelů, dával naději do budoucna.

O tři roky později, 6. června 2021, sloní happyend nastal. Matkou sloního samečka se stala samice Kali. Podle chovatelů bylo slůně od začátku velmi zvědavé a odvážné. Navíc jej návštěvníci mohli obdivovat ve výběhu na vlastní oči už po pár dnech.

Získání slonů

V kolekci zlínské zoo se poprvé objevili sloni už v roce 1959. Samici slona indického jménem Sumatra tehdy zoo získala jako dar od cirkusu Kludský. Vzhledem k jejímu stáří však byl její pobyt v zoo krátký. V souvislosti s rozhodnutím o obnovení chovu slonů proto byla v letech 2001 až 2002 v ZOO Zlín vybudována nová sloní expozice, v níž našly v dubnu roku 2003 domov tři mladé samice slona afrického. O tom, jak komplikované bylo pro pracovníky zlínské zoo získání slonů, nejlépe vypovídá článek uveřejněný v MF Dnes dne 13. března 2003.

Získat pro zoologickou zahradu v Česku slony, to je dnes téměř nadlidský úkol. Dokonale se o tom v posledních měsících přesvědčil ředitel Zoologické zahrady a zámku Lešná ve Zlíně Ivo Klika. Nově vybudovaný pavilon slonů už je hotov od loňského podzimu, sloni, kteří by zde měli žít, se však ještě prohánějí někde na afrických savanách.

„Slony jsme začali shánět už někdy v září 2001. Ted' už mám asi pět kilogramů korespondence s celým světem a zvířata ještě nemáme,“ říká Klika a ukazuje na svém stole úctyhodnou hromadu písemností.

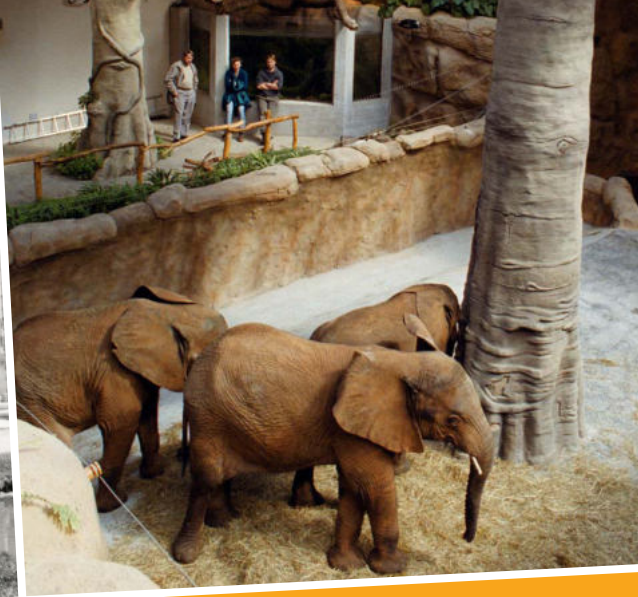
Je po letech při získávání slonů v Česku jakýmsi průkopníkem. Poslední sloni k nám byli dovezeni do ústecké zoo ještě za hlubokého socialismu v roce 1987. „Mezitím se však stala situace podstatně složitější,“ začíná ředitel dlouhé líčení všech peripetií, které už nákup slonů pro zlínskou zoo provázely.

Uvažovali nejdříve o získání slonů z některé evropské nebo i světové zoologické zahrady. Pro zoo jsou nejvhodnější mladé slonice, které už si měly možnost zvyknout na člověka. Tak ve stáří dvou let. „Nabídek jsme dostali dost, ale všechny špatné,“ konstatuje Klika. V jiných zoo se dali získat většinou jen starší samci nebo sloni, kteří neměli dobrou perspektivu pro dlouhodobý chov v zoo.

Teoreticky by měl být pro chov v zoo o něco vhodnější slon indický, který žije v Asii. Ivo Klika se však domnívá, že důležitější je povaha konkrétního zvířete než biologický druh. Ted' to vypadá, že ve Zlíně budou spíše sloni afričtí.

Sumatra, 1959

Ze Zlína putovaly dopisy postupně do dvanácti asijských států. Obchodníkům, odborným společnostem, zoologickým zahradám, ministerstvům. Všechno marné. Snad by prý bylo možno slona získat jako dar při oficiální návštěvě hlavy státu v některé z těchto zemí, ale na zorganizování cesty prezidenta přece jen vliv zlínské zoo nestačí. Pracovníci zoo naráželi také na desítky nejrůznějších podvodníků, kterým záleželo jen na tom, aby nejdříve dostali peníze. Úředníci, kteří dávají razítka na potřebná povolení, zase čekali na úplatky.

Další dopisy směřovaly ze Zlína do devíti afrických zemí. Opět problémy, opět čekání na úplatky, nesplněné sliby, falešné naděje. V Africe jsou programy na výživu obyvatelstva a někde se sloni běžně střílejí. Tak jak se rozšiřuje zemědělská výroba, chov ovcí, koz a skotu, tak se zmenšují plochy národních parků. Slonům jejich hranice nestačí, a tak vyrážejí i do vesnic a působí škody. Lovci dostávají za zabitého slona zástřelné, vesničané mají maso a stát do svých skladů ukládá slonovinu a kůže. Podivně propletené vztahy mezi úředníky, obchodníky, odbornými i laickými ochránci přírody jdou až ke kmenovým náčelníkům. Je velmi těžké vstupovat do nich z evropských pozic. Všude pohodlnost, nekomunikativnost a namyšlenost.

Poměrně nadějně se začalo vyvíjet jednání v Tanzanii. Bylo tam několik firem s českou účastí, které chtěly pomoci. Psal tam i náš ministr životního prostředí Libor Ambrozek a z ministerstva zahraničních věcí. Zlínská zoo už měla dovozní povolení. Ale ani tato snaha nakonec neuspěla.

„Teď už mám z ministerstva nové dovozní povolení pro Jihoafrickou republiku. Bude to asi jediná cesta,“ dostává se ke konci neradostného vyprávění ředitel zoo. Když to vyjde, tři mladé slonice by mohly dorazit na Lešnou snad už letos v dubnu.

Posledním oříškem k rozlousknutí je doprava. I dvouletá slonice už váží kolem dvou tun. Ale ještě se prý vejde do standardizované přepravní bedny, kterou lze posílat i běžnou leteckou linkou. Cesta lodí sice také není zcela vyloučena, ale byla by příliš dlouhá, zvířata by při ní pravděpodobně hodně strádala.

Aby to nebylo tak jednoduché, některé letecké společnosti exotická zvířata odmítají přepravovat. Je to například německá Lufthansa. Nesmí se létat ani přes holandská letiště. Příliš bezproblémového průjezdu naštěstí přišel z Německa. Jestliže slony nevezme na palubu běžná linka, bude se asi muset objednat zvláštní charterový let.

Nebude to levné. Ceny slonů se ještě před dvěma lety pohybovaly kolem třiceti tisíc dolarů za kus. Ted' už jsou i o třetinu vyšší. A dalších deset až patnáct tisíc dolarů stála přeprava jednoho slona z Afriky.

Ředitel Ivo Klika pevně věří, že největší suchozemští savci ve zlínské zoo nakonec budou. Pavilon, který je pro ně připraven, má špičkové parametry a vyhovuje všech mezinárodním směrnicím o chovu těchto zvířat v zoo.

Samotné náklady na chov už tak vysoké nebudou. Slon denně spotřebuje do 150 kilogramů sena. Získat je v okolních zemědělských podnicích nebývá problém. K tomu pak těmto zvířatům postačí denně ještě čtvrt metráku různé zeleniny.

Pro návštěvníky to bude velká atrakce, která se snad projeví i v jejich zvýšeném počtu. Vždyť sloni zatím v Česku žijí jen v zoologických zahradách v Praze, Ústí nad Labem, Liberci a ve Dvoře Králové. Na Moravě bude zlínská zoo jediná.

A photograph of an adult elephant and its calf in a natural, rocky environment. The adult elephant is on the left, partially visible, with its trunk reaching down towards the calf. The calf is on the right, standing and looking towards the camera. The background shows a rocky hillside with some green vegetation.

Zajímavosti

ze života našich slonů

Na první pohled by se mohlo zdát, že slon je neohrabané a lenošivé zvíře. Pravdou je však úplný opak. Slon sice neumí cválat, ale může běžet rychlostí až 30 kilometrů v hodině. Tak rychle žádný člověk běžet nedokáže. Ověřit si to můžete v momentě, kdy sloni probíhají koridorem spojujícím původní výběh s novým, jenž je součástí Karibuni. Závod o nejrychlejší proběhnutí by suverénně vyhrála samice Zola.

Tito velcí chobotnatci se navíc musí téměř neustále věnovat hledání potravy, aby dostatečně nasýtli mohutné tělo. V mnoha případech jim tato aktivita zabere až 20 hodin denně. I proto toho slon moc nenaspí. Ačkoliv se v odborné literatuře tvrdí, že sloni spí pouze ve stoje, díky našemu kamerovému systému víme, že tomu tak není. Naše sloní trio v noci pravidelně spí v leže i několik hodin.

Novorozené mládě slona měří zhruba 100 cm a **váží asi 100 kg**. K **sání mateřského mléka** slůně nepoužívá chobot, ale pije přímo tlamou. I když svoji sloní „ruku“, která je zpočátku poměrně krátká, začal náš narozený sameček používat již po měsíci, naučil se ji plnohodnotně ovládat až po **třech měsících**. Mimochodem sloni chobotem dýchají, čichají, uchopují potravu a také nasávají vodu.

Dalším nápadným znakem jsou kly. Jedná se o pozmeněné horní řezáky, které rostou během celého života přibližně o 2 až 5 centimetrů ročně. Ve volné přírodě kly slouží slonům při vyrývání potravy a minerálů z půdy, při hledání vody, k loupání kůry a také při obraně či útoku. Slon nepoužívá oba stejně intenzivně. Vždy dává přednost klu na jedné straně. Jsou tedy mezi nimi praváci i leváci. Podle klů nejlépe rozpoznáte sloní samice v zlínské zoo. Zatímco nejstarší Kali **má oba kly stejně dlouhé, prostřední Zola má pouze jeden** a Ulu nejsou její kly téměř vůbec vidět.

Pro slony je velmi důležitá i pravidelná péče o kůži. Každou volnou chvíli se odírají o kmeny stromů či o skály, čímž se snaží zbavit uschlého bahna, odumřelé kůže a parazitů. K lepší kvalitě povrchu těla napomáhají také prachové koupele a vodní sprchy, při kterých sloni používají vlastního chobotu. **V Lešné tuto činnost nahrazuje dopolední sprchování spojené s tréninkem povelů důležitých pro spolupráci s chovateli.**

Váha slona spočívá na špičkách prstů a na pružném polštáři pod patou. Chodidlo se při každém došlápnutí rozšiřuje, aby se váha rozložila. Proto šlápne-li slon člověku na nohu, nijak vážně ji nepochroumá. Postižený má dojem, že mu na nohu tlačí těžký pytel s obilím. Není ani pravdivé tvrzení „Dupe jako slon“. Jak už bylo řečeno, sloni se při chůzi opírají o špičky prstů, stejně jako třeba psi a kočky, a proto chodí naprosto tiše.

Sloni patří mezi výlučné vegetariány. V jejich potravě převládá tráva, listy, kořínky a kůra stromů. Tento jídelníček však představuje ohromnou zátěž pro chrup, především pro stoličky, které mohou sloni během života vyměnit až šestkrát. Nová sloní stolička je vždy větší než předchozí.

Největší projekt v historii

Karibuni je nejrozsáhlejším projektem zlínské zoo v celé její historii. Od roku 2018 vzniká na nově získaných pozemcích na ploše 21 hektarů. Návštěvníky zavede do oblasti střední a západní Afriky. Pojetí a koncepce expozic však budou zcela odlišné, než jak je tomu u tradičních zoologických zahrad. Karibuni bude patřit hlavně zvířatům. Lidé nebudou procházet jen mezi výběhy, ale nabídneme jim i zážitky z cesty safari truckem nebo z přespání v africkém kempu.

Vzhledem k rozloze stávající zlínské zoo, ve které již dnes návštěvník stráví průměrně čtyři hodiny, byla v nové části zoo rozhodující volba pohybu. Pro pěší chůzi bude určena pouze část trasy, kde budou k vidění hroši a další zastupci savců a ptáků. Návštěvníci po ní dojdou k nástupišti safari trucků, které jsou obdobou velkých nákladních automobilů s kapacitou až 70 osob z nichž některé budou bezbariérové. Počítá se i s vodní trasou, která nabídne svezení v loďkách upevněných na řetězovém systému. Návštěvníci tak mnohá zvířata uvidí z bezprostřední blízkosti, v některých místech se stanou dokonce součástí jejich teritoria. Popsaný model umožní vytvořit v Karibuni unikátní soubor expozic. Půjde v nich o prostor, o rozlohu, o prostředí maximálně přívětivé pro zvířata. Počítáme s chovem velkých skupin, uvažujeme také o spojení několika druhů do jedné skupiny. Např. gorily či primáti se ve světě běžně chovají společně s některými druhy kopytníků. Karibuni svým pojetím i nabídkou služeb a zážitků posune význam zlínské zoo na úroveň nejlepších evropských zahrad.

Po dokončení Karibuni bude mít každý návštěvník na výběr, zda chce novou část navštívit nebo ne. Tím se vyhneme výraznému navýšení vstupného. K dispozici tak bude výhodná „kombo“ vstupenka pro nový a stávající areál a vstupenka pouze pro původní část zoo. Počítáme i s možností zakoupení lístků do Karibuni při vstupu do nové oblasti. Areál Karibuni bude přístupný výhradně z areálu stávající zoo a jen během hlavní sezóny, plánujeme zde však nabídnout večerní prohlídky a zážitkové programy. Návštěvníci, kteří se do Karibuni nevypraví, nepřijdou ani o pohled na největší suchozemské savce. Výhled na slony bude zachován i ze stávající části zoo, z oblasti Etiopie.

Důležitým prvkem Karibuni je i vytvoření dvou afrických kempů s luxusními stany v safari stylu s kapacitou zhruba 200 osob. Kemp bude fungovat jen v letním období a stany budou mobilní, přesto nabídne v hlavní sezoně návštěvníkům možnost zůstat v naší zoo a jejím okolí více jak jeden den. Věříme, že tento koncept bude mít pozitivní vliv nejen na zoo, ale i na další turistické cíle ve Zlínském kraji. K dispozici bude také nové zázemí pro školy, které se účastní edukačních programů, a pro účastníky letních příměstských táborů, které jsou rok od roku oblíbenější.

Vydala:

Zoo a zámek Zlín–Lešná, příspěvková organizace
Lukovská 112, 763 14 Zlín 12, Česká republika
tel.: +420 577 577 101, e-mail: office@zoozlin.eu

www.zoozlin.eu